Yetim ve Kimsesiz Çocuklar Sempozyumu Bildiriler Kitabı
Symposium on Orphans and Abandoned Children Proceedings

İSTANBUL UNIVERSITY PRESS

DOI: 10.26650/PB/SS48.2023.003.003

Yetimliğin En Yaygın Hali: Sosyal Yetimlik ve Çocuk Suçluluğu

Oğuzhan EYİLİK[1]

Kavramsal olarak sosyal yetimlik

Yalnız olmak, tek başına kalmak anlamlarına gelen *yetim* kavramı ile, İslami literatürde babası ölmüş çocuk ifade edilir iken günümüz hukuk sisteminde ve sosyal yaşamında ise anne ya da babasını kaybetmiş çocuk kast edilir. Yetimlere verilen değer ve hakların korunmasına ilişkin İslam'ın emirlerini içeren pek çok Kur'an ayeti vardır.

Yetim çocukların korunmasına dönük İslam inancının koruyucu ve gözetici emirlerini okuduğumuzda zihnimizde ilk uyanan anlamların ötesini düşünmeliyiz. Çocuklar için koruyucu ve gözetici aileleri vardır, çocuğun yaşamını, haklarını, geleceğini korumak onların üzerine vazifedir. Çocuk yetim durumuna düştüğünde ise sorumluluk yetimin yakınlarına ve topluma düşmektedir.

Yetim kavramı bağlamında ortaya çıkan *koruma ve gözetme* sorumluluğu yetimler için olduğu kadar yetim olmayan çocuklar için de söz konusudur. Eğitim alma, meslek edinme, oyun oynama, sevgi ve şefkat görme ihtiyaçlarının karşılanması; savaş ve terör ortamlarında korunma ve kollanma, göç ve mültecilik gibi süreçlerin oluşturduğu belirsizlikler ile mücadele etme, organize suç örgütlerinden korunma gibi çocuklara dair özel duyarlılık gerektiren durumlara ilişkin sorumluluk ve yetkinlikleri açısından gereği gibi davran(a)mayan anne-babaların çocuklarını da *sosyal yetimlik* kavramı kapsamında değerlendirebiliriz.

Sosyal yetimlik belki de büyük çoğunluğumuzun tanımlamadan bildiği, gözlemlediği ve belki de yaşamının belirli bir döneminde deneyimlediği bir durum. Bu kadar yaygın mı? Sorunun cevabı yapmış olduğumuz tanımlama ile birlikte "evet" olmaktadır.

Boşanmış ailelerin çocukları, göç etmiş/etmek zorunda kalmış ailelerin çocukları, terör ya da savaş ortamında yaşayan çocuklar, gurbetçi ailelerin çocukları, mülteci çocuklar, suça

Başvuru/Submitted: 08.11.2022 **Kabul/Accepted:** 30.12.2022

[1] **Sorumlu yazar/Corresponding author:** Oğuzhan EYİLİK (Psikolojik Danışman), Adalet Bakanlığı, İstanbul, Türkiye. E-posta: oguzhaneyilik@hotmail.com

Atıf/Citation: Eyilik, Oguzhan. "Yetimliğin En Yaygın Hali: Sosyal Yetimlik ve Çocuk Suçluluğu [The Most Prevalent Form of Orphanhood: Social Orphans and Juvenile Delinquency]." *Yetim ve Kimsesiz Çocuklar Sempozyumu Bildiriler Kitabı [Symposium on Orphans and Abandoned Children Proceedings], ed. Amine Ertürk* içinde 67-92. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınevi, 2023. https://doi.org/10.26650/PB/SS48.2023.003.003

sürüklenen çocuklar, madde bağımlısı çocuklar, engelli çocuklar ve daha fazlası ile birlikte tüm bu adlandırmaların ifade ettiği çocuklar sosyal yetimlik kapsamına girer.

Zamanımızda bilginin, birikimin, tanımların, anlatımların, ihtiyaçların, kuralların, sorun ve sorular ile birlikte cevapların değişmek, yenilenmek zorunda olduğu gerçeği karşısında çocuk ve çocuğa dair şeylerin yeniden değerlendirilmesi, tanımlanması en azından ifadelendirilmesi gerekmektedir. Bu manada, ebeveynlerin çocukların fiili olarak yanında ya da yaşamında olmaları artık tek başına yetersizdir ve onların gelecekte yetişkin olacakları dünyaya hazır olmaları için gereğini yerine getirmek ebeveynler için çocukları adına zorunludur.

Ebeveynler çocukları için uygun ortam ve şartları sağlamak ile yükümlü oldukları kadar, çocukları için uygun olmayan, o an bulundukları gelişimlerinin gereği olarak bilmek, öğrenmek, yapmak, görmek, işitmek, hissetmek zorunda olmadıkları her ne var ise çocuklarını onlardan korumaları da asli görevleridir. Tüm bu sorumlulukların yerine getirilmiyor olması halinde, anne-babanın fiili olarak olup olmaması hali arasında, çocuğun dünyasından bakıldığında anlamlı bir fark yoktur.

Bir taraftan *çocuklara adanmış yetişkinler çağını* yaşıyoruz. Çocukları için yaşayan anne-babalar, bir özel kurstan diğerine koşturmacalar, sıcak sudan soğuk suya temas etmeyen eller, ham-çürük-bayat bilmeyen deneyimler, an ve an ulaşılacak her hedefin belirlendiği programlar, dualar, temenniler ve ekonomik yatırımlar ile her şey çocuklar için. Bunca gayretin ne kadar gariptir ki öznesi gibi görünse de nesnesidir, çocuklar. Çocukların, çocukluğunu yaşayacağı zamanlar, yetişkinlerin zihnindeki dünyanın hedeflerine yenik düşmektedir.

Bir taraftan ise bazı çocukların temel ihtiyaç maddelerine dahi ulaşamadığı bir süreç ve durum yaşanmaktadır. Bu çocuklar yaşamak için ihtiyaç duydukları gıda, sevgi, korunma, bakım, gözetim ve rehberlikten yoksunlar. Bu çocukların fark edilmeye, görülmeye ve kabule ihtiyaçları bulunmaktadır.

Sosyal yetimlik çocuklara dair tanımlanan bu iki sorunlu halin tam da odağındadır. Çocuğun çocukluğuna izin vermeyen tüm o karmaşanın sonucu ile, çocuğu gözetmeyen var olsa da olmayan sorumsuzluk hali de çocuk açısından sosyal yetimlik anlamını taşımaktadır.

Sosyal yetim olarak tanımlayabildiğimiz çocuklar için en güvenilir ve kolay iyileştirici unsur ebeveynlerinin bilgi, beceri, sorumluluk anlamında desteklenmeleri, ihtiyaç duyan aileler için ekonomik, psikolojik ve sosyal her türlü destek ve yardımın sağlanmasıdır.

Yaşadığımız dünyanın salgın hastalıklardan savaşlara, göçlerden kıtlığa kadar insan eli ile üretilmiş pek çok sorunu vardır. Bu sorunların ilk temas ettiği ve zarar verdiği topluluk ise çocuklardır. Çocuklar yetişkinlerin onlara izin verdiği ve şartları sağladığı kadar çocuk olabilmekte iken sözü edilen tüm o zorlayıcı sorunlar ile birlikte çocuklar açısında her şeyin daha da kötüleştiği açıktır. Tüm bunlar yaşanırken çocukların hakları, onlara karşı sorumluluklar, aile bireylerinin, devlet otoritesinin ve iyiliği hedef edinmiş tüm diğer kurum ve kişilerin görevi olmalıdır.

Sayılar ve Sorunlar	
2021 Yılına Ait Çocuk İstatistikleri	
Türkiye'deki toplam çocuk sayısı	22.738.300
Türkiye'de toplam nüfusa çocuk sayısının oranı	%26.9
Kuruluş bakımı altındaki çocuk sayısı	13.302
İlkokullarda okullaşma oranı	% 93.2
Ortaokul okullaşma oranı	% 88.9
Ortaöğretim okullaşma oranı	% 87.9
15-17 yaş aralığının iş gücüne katılım oranı	% 16.4
Babası vefat etmiş çocuk sayısı	272.361
Annesi vefat etmiş çocuk sayısı	82.968
Anne ve babası vefat etmiş çocuk sayısı	4.451
Boşanma sayısı	174.085
Velayete konu olan çocuk sayısı	165.937
Velayeti anneye bırakılan çocuk oranı	% 76.1
Velayeti babaya bırakılan çocuk oranı	% 23.9
Güvenlik birimine getirilen veya gelen çocukların karıştığı olay sayısı	499.319
Suça sürüklenen çocuk sayısı	132.943
Mağdur çocuk sayısı	207.999
(Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu'nun 20.04.2022 ve 02.08.2022 tarihlerinde yayımladığı veriler)	

Çocuk kavramının karşılığı 0-18 yaş arası bireyleri kapsamaktadır ve 2021 yılı verilerine göre nüfusumuzun % 26.9'unu çocuklar oluşturmaktadır. Çocuklarımızın bir kısmı suça sürüklenen ya da suçun mağduru konumumda iken ciddi sayıda çocuğumuz ise boşanan çiftlerin çocuklarıdır. Çocukların eğitime katılımlarında problemler olduğu gibi özellikle ortaöğretimde okulu tamamlama oranlarında ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Suça sürüklenen çocuklar, velayet davalarına konu olan çocuklar, bakım ve koruma altına alınan çocuklar, yaşlarının gereği eğitim ve sosyal hayatı sürdüremeyen çocuklar, mülteci çocuklar, göç mağduru çocuklar, savaş ve terör saldırılarından zarar gören çocuklar hep birlikte sosyal yetimler olarak adlandırıldığında yüzbinlerce çocuğun bu kapsamda değerlendirilmesi gerekliliği görülecektir.

Çocukların korunması, güven içinde hayat sürmesi, ihtiyaçlarının karşılanması, uygun şartlarda yetişmesi ve topluma uyum sağlaması öncelikle anne ve baba, sonrasında ise resmi kurumların sorumluluğu altındadır. Ancak aile birliğinin kalmadığı ya da bozulduğu, kamu kurumlarının sorumluluklarını yerine getirmediği ya da getiremediği şartlarda çocuklar için yaşam belirsizlikler içinde devam etmektedir.

Çocukların, yetişkinlik sürecinde ne olacakları, ne yapacakları ve en önemlisi de kim olacakları, çocukluk yaşantılarının sonucu olacaktır. Kişilerin kendine güvenden mesleki yetkinliklerine, kişilik gelişim ve oluşumundan iletişim becerilerine, toplumsal uyumdan sağlıklı bir birey olmaya kadar her konudaki yapı taşlarını çocukluk sürecinde bulabiliriz.

Yaş ve gelişimine uygun eğitim hayatına katılamamış bir çocuğun yetişkinliğinde toplumsal üretkenliğe ilişkin pozitif sorumluluklar alması her hali ile güçtür. Aile birliği ve güven ortamında hayat sürememiş çocukların, yetişkinlik halinde kendi çocuklarına ya da eşine nasıl davranacağına ilişkin bir tutum geliştirmesi hiç kolay olmayacaktır.

Çocukluk yaşlarında güvenlik birimlerinin konusu olan mağduriyet ya da suç olgusu ile karşı karşıya kalan ya da bir şekilde hayatının bir yerlerinde devamlı surette suç kavramı yer bulan çocukların, kişisel dünyalarında oluşturdukları gelecek hikayesi yaşıtlarından elbette farklı olacaktır.

Çocuk dünyası ile yetişkin dünyasının tanımlamaları ve olayların kişilere olan yansıması dikkate alındığında çocukların maruz kaldıkları göç, terör, savaş ya da temel ihtiyaç maddelerine ulaşımda yoksunluk gibi durumları anlamaları ve buna uygun yeni bir hayat yolu tercih edebilmeleri, bu olumsuzlukları bertaraf edebilmeleri, yaşları ve gelişimleri itibarı ile ancak yeterli rehberlik, gözetim ile uygun şartların yetişkinler tarafından oluşturulması halinde mümkün olabilecektir.

Sosyal yetimler için sosyal hayat

Ailelerinin desteğinden mahrum ve gerekli eğitim süreçlerinin katkısından yoksun büyümek, gelişmek zorunda kalan çocukların bireyselliklerini kazanmak, kendilerini ifade edebilmek, kişisel becerilerini geliştirmek ve ortaya koymak, akranları ile uygun şart ve zeminde bir arada olabilmek, kendilerine örneklik teşkil edecek rol model kişilerle ilişki kurabilmek gibi konularda karşılaştıkları sorunlar, toplumsal hayata uyum ve katılımlarını güçleştirmektedir. Sosyal yetimlik kavramında karşılık bulan çocukların yaşıtlarından beklenen uygun davranış kalıplarının ötesinde uyumsuz, depresif, kırılgan, içe dönük, değişken, tutarsız tutum ve davranışların ortaya çıkabilmesi daha yüksek oranlarda olacaktır.

Toplumsal hayat, büyük oranda kendisini zorlayıcı unsurları ya görmezden gelerek ya da cezalandırarak bertaraf etmek isteyebilir. Çocukların toplumsal hayatın içinde varlıklarını gösterebilmeleri için uygun şartların oluşturulması ve rehberlik edilmesi aile ya da kamu kurumlarının katkısı ile mümkün iken, sosyal yetimler aile yoksunluğu ile mücadele ettikleri ya da kamu otoritesinin olumlu etkilerinden uzak kalabildikleri için toplumsal hayatta kabul görmeleri ve katılımları çok daha zor olabilmektedir.

Örneğin, suça sürüklenen bir çocuğun topluma tekrar kazandırılması pek çok sorunun hep birlikte iyileştirilmesine bağlıdır. Toplumun destek ve katkısının suça sürüklenen çocukların topluma kazandırılmasında etkisi çok değerlidir. Görmezden gelmek, suçlayıcı şekilde tutum sergilemek, sadece ve sadece cezalandırmaya dair atıflar yapmak, suç olgusunun ortaya çıkmasına sebep süreçleri iyileştirmemek ve/veya çocuğu korumak adına adımlar atmamak çocuğun toplumsal hayata katılımını sağlamanın aksine kendisine ve yaşadığı topluma zarar verici tercihler ile hayatını sürdürmesine sebep olabilmektedir.

Yetişkinlerin dünyasında gerçekleşen sorunlar nedeni ile yaşadığı yeri değiştirmek zorunda kalan çocukların yetişkinler gibi düşünerek, akıl yürüterek yeni kazanımlar üzerine bir hayat tasarlaması mümkün olamamaktadır. Göç süreçlerine maruz kalan bu çocuklar, çocukluk halleri nedeni ile sanki daha kolay-hızlı adapte olur gibi düşünülmektedir. Bu manada "çocukların yaraları hızlı iyileşir" denilir ve doğrudur da ancak her iyileşen yaranın çocuğun bedeninde izler bıraktığını dikkatli gözler görebilir. Göç nedeni ile yaşam kültürü, ihtiyaçları, beklentileri, alışkanlıkları, güvenliği, akranları ve iletişim kurduğu yetişkin dünyası tamamen değişen

çocuklarda, içe kapanma, başarısızlık, yeme içme bozuklukları, uyku sorunları, saldırganlık, tırnak yeme, alt ıslatma ya da kekeleme gibi geriye dönüşlere rastlayabiliriz. Tüm bu olguların yanında yeni yaşamın getirdiği yeni yaşam koşullarının çocuğun ihmaline ya da istismarına dair pek çok tehlikeyi de barındırması dikkate değerdir.

Sosyal yetimliğin sonuçlarından, suça sürüklenmiş çocuk

Suça sürüklenen çocuk tanımı 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda tanımlanmıştır. Suça sürüklenen çocuk; kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında adli işlem yürütülen çocuktur.

Ülkemiz ceza sistemi çocuklar için kademeli bir yapıya sahiptir. 12 yaş altındaki çocuklar ceza sorumluluğuna sahip olmadıklarından, haklarında ceza soruşturması yapılamaz ancak haklarında kanunun önerdiği iyileştirici tedbirler uygulanabilir.

12-15 yaş arası çocukların işledikleri suç davranışının anlam ve sonuçlarının farkındalığına göre karar verilir. İşlediği suç davranışının anlam ve sonuçlarının farkında olmadığına karar verilen çocuklar için ceza sorumluluğu oluşmadığı için ceza verilemez ancak haklarında kanunun önerdiği iyileştirici tedbirler uygulanır. 12-15 yaş arası çocuğun suç davranışının anlam ve sonuçları hakkında farkındalığı olduğuna ilişkin karar verilmesi halinde ise çocuk hakkında cezalandırma kararları yetişkinlerinkinden farklı olarak suçun mahiyetine göre daha kısa süreler şeklinde hüküm verilir. 12-15 yaş arası çocuklar için sosyal inceleme raporu (çocuk mahkemesinin kararı doğrultusunda çocuk ve yakın çevresi hakkında psikolog, pedagog ya da sosyal hizmet uzmanı tarafından yapılacak görüşme ve incelemeler sonucunda oluşturulan rapor) aldırılması zorunludur.

15-18 yaş arası çocuklar için ise ceza kararları suçun mahiyetine göre belirli oranlarda kısaltılarak verilir. 15-18 yaş grubu çocuklar için de ilgili mahkemenin talebi doğrultusunda sosyal inceleme raporu hazırlanabilir. Sosyal inceleme raporunu düzenleyen adli destek görevlisi (pedagog, psikolog, sosyal hizmet uzmanı) mahkemenin talebini yerine getirirken, çocuğun mahkeme tarafından daha iyi tanınması, ihtiyaçlarının farkına varılması ve hakkında daha doğru kararlar alınabilmesine katkı sağlamakta, çocuk hakkında destekleyici tedbir kararları önerebilmektedir.

Çocuklar hakkında ceza sistemini düzenleyen mevzuat, esasında tek başına bir ceza kanunu olmanın dışında çocukların topluma kazandırılmasını, tekrarlayan suç davranışlarının önüne geçilmesini, çocukların yaş ve gelişimlerine uygun eğitim hayatlarına devamını amaçlamakta ve gerekli olduğu hallerde bakım ve koruma kararları ile birlikte ailenin de güçlendirilmesini, bilgilendirilmesini hedefleyen sosyal hizmetlerden, milli eğitime, sağlıktan, güvenlik birimlerine kadar tüm paydaş kurumlara atıf yapmakta ve sorumluluklar yüklemektedir.

Suça sürüklenen çocuklar hakkında ulaşılan veriler bu çocukların büyük oranda ergenlik sürecine denk gelen zamanlarda suç davranışına karıştıklarını, ekonomik olarak zorluklar yaşayan ailelerin çocukları olduklarını, okula ya devam etmediklerini ya da okul süreçlerinin sonlandığını, küçük yaşlardan itibaren başta sigara olmak üzere madde kullanımının yaygın olduğunu, aile bütünlüğünün bozulmuş olduğunu ya da ailenin sorumluluklarını yerine

getiremediğini, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutum ve davranışları hakkında yetersiz kalıyor olduklarını görmekteyiz. Suça sürüklenen çocukların kim olduklarına dair yapılan tüm değerlendirmelerin odağında sadece ve sadece aile vardır. Aile birliği içinde anne, baba, kardeş/ler ve diğer tüm aile fertleri sorumlu şekilde davrandığında çocukların suç davranışından korunmaları çok daha kolaydır.

Anne ve babanın çocuğu için gereken sevgi ve şefkati gösterdiği, çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım ve gözetim haline sahip olduğu, yaşıtları ile oyun oynayabildiği, kişisel becerilerini sergileyebildiği, istek ve merakını açıklayabildiği, akran kıyasına tabi tutulmadığı, mutlu bir çocuk olması için çaba sarf edildiği, nasihatin tutum ve davranışlarda hayat bulduğu, anne ve babanın eş olarak birbirini sevdiği ve bunu hissettirdiği ortamda çocuklar suç davranışı ile kendini ifade etmeye ve var olmaya ihtiyaç duymayacaktır.

Suça sürüklenen çocuk her hali ile bir sonucun ifadesidir. Yolunda gitmeyen pek çok sorunun toplumsal bir problem olarak kendisini göstermesidir. Ailelerin, toplumsal hayatın, kamu kurum ve kuruluşlarının yetersiz kalmasının karşılığıdır. Suça sürüklenen çocuk sorunun kendisi değildir. Sorunun kendisi onun suça karışmasına sebep olan şartlardır.

Suça sürüklenen çocukların yeniden akranları gibi yaşam sürmeleri için desteğe ihtiyaçları vardır. Çocuk koruma kanunu ve diğer tüm ilgili mevzuat suça sürüklenen çocuğun en hızlı şekilde olağan-olması gereken sosyal yaşamına, eğitim süreçlerine, sağlığına ve ailesine dönmesini sağlayıcı tedbirleri içerir.

Suça sürüklenen çocuklar hakkında çocuk mahkemeleri koruyucu ve destekleyici tedbir kararları ile çocuğun ihtiyaç duyduğu desteğe ulaşmasını amaçlar.

Danışmanlık tedbiri ile, çocuklara eğitimleri ve gelişimleri hakkında rehberlik hizmeti vermek amaçlanırken aynı tedbir kararı ile çocuktan sorumlu yetişkinleri çocuk yetiştirme konusunda desteklemek ve bilgilendirmek söz konusudur.

Çocukların danışmanlık tedbiri sürecinde, çocuklara kendilerini tanımaları, eğitim ve kariyer planlaması anlamında tutarlı ve yerinde kararlar verebilmeleri, gelişimlerine ilişkin süreçlere bağlı soru ve sorunların çözümüne odaklanılması, akranları ve diğer sosyal çevreleri ile olumlu iletişim süreçleri geliştirilebilmesi, soruşturma ya da kovuşturmaya sebep davranışların oluşturduğu olumsuzlukların iyileştirilmesi ve benzeri konular hakkında yardım sağlanmaktadır.

Çocuklardan sorumlu yetişkinlerin danışmanlık tedbiri sürecinde ise, ilgili çocuk ile sorumlu yetişkin/ler arasındaki iletişim süreçlerinin iyileştirilmesi, çocuğun yaş ve gelişimine bağlı ihtiyaçlarının farkındalığının yetişkin dünyasında yer oluşturması, çocukların sosyal medya, bilgisayar oyunları ve gerçek yaşamda karşılaşabilecekleri diğer olumsuzluklara karşı kendilerini koruyabilmeleri için edinilmesi gerekli beceriler ve koruma yöntemleri hakkında bilgilendirmeler, adli süreç ve buna bağlı diğer hizmetler hakkında çalışmalar yapılmaktadır.

Eğitim tedbiri ile, çocukların kendi yaş düzeyinde eğitim süreçlerine katılımını ve devamlılığını sağlamak, bunun yanında, çocuğun yararı adına yaşına uygun olarak mesleki beceri

kazanacağı bir iş kolunda eğitim ve mesleki süreçlerinin birlikte sürdürülmesi için gerekli kararlar alınması, bu kararların ilgili kurumlar tarafından yerine getirilmesi amaçlanmaktadır.

Bakım tedbiri ile çocuktan sorumlu kişilerin çocuğun bakımı konusunda yetersiz kalmaları ya da bu sorumluluğu hiçbir şekilde sürdüremiyor olmaları halinde çocuk hakkında bakım veren özel ya da devlet kurumlarına ya da koruyucu aile yanına yerleştirilmesi amaçlanır. İhmal ve istismar mağduru çocuklar için ise gerektiği hallerde çocuğun iyilik hali, takibi ve gelişimine uygun her türlü desteği alabilmesi için bakım tedbirine karar verilebilir.

Barınma tedbiri ile, yaşamını devam ettirmek için yeterli bir barınma alanına sahip olmayan çocuklu kimselere, hamile kadınlara ve bunların çocuklarına barınma tedbiri uygulanır.

Sağlık tedbiri ile, psikolojik ya da fizyolojik rahatsızlıklara karşı koruma ve iyileştirmenin yanında çocuklarda var olan madde bağımlılığına dair iyileştirici tedavi kararları da uygulanabilir.

Erken çocukluk çağı ve suç

Erken çocukluk çağı ifadesi, kaynaklarda genel olarak 3-6 yaş çocuklarını tanımlamak için kullanılır. Bu yaş aralığı çocukları, bebekliğin bağımlılığı ile okul çağı çocuğunun özgürlüğü arasındaki geçiş sürecini yaşarlar ve kendi olmanın, hayatta kendine göre rol almanın ilk yansımalarının görüldüğü çağdır. Tuvalet alışkanlığı ve kendi başına karnını doyurabilme ile başlayan süreç çocuğun ayakta durup yürüme ve koşma eylemleri ile birlikte fiziksel özgürlüğün yaşandığı, ilk kelime ve cümlelerin kurulması neticesinde ise kendini ifade edebilen sosyal bir varlık olarak bağımsızlığın yaşandığı süreçtir.

Çocuğun, sokağın bir ucundan diğerine gidebilmesi, yetişkin gözetimine ihtiyaç duymadan gözden uzak kalıp dolaşması, yeni tanıdığı insanlara yaklaşabilmesi, akranları ya da kendinden küçüklerle iletişime geçebilmesi, aile büyükleri olmaksızın sosyal hayatta tercihlerini ifade edip, isteklerde bulunabilmesi, kendisinden sorumlu yetişkinlere göre farklı davranabilmesi gibi pek çok davranış ve tutum bu sürecin olağan yaşam akışı içinde yer alır ve bu süreç dikkatli incelendiğinde ergenlik dönemi gibi kendini var etme, ortaya koyma, oluşturma, farklılaşma ve çatışma dönemidir.

Erken çocukluk dönemindeki çocukların herhangi bir davranışı nedeni ile suçlu kabul edilmeleri mümkün olmadığına göre, neden bu başlık? Yetişkinlerin hayata kattığı her ne var ise onu oluşturan süreçleri kişinin çocukluk yıllarındaki yaşanmışlıkları ile ilişkilendirmek mümkün olduğundan bu başlık.

Suç ve suçluluk üzerine çalışma yapan araştırmacılar suç ve suçluluğa kalıtsal, çevresel ya da psikolojik faktörler ile açıklamalar getirmişlerdir. Çocuğun anne babasının kim olduğundan başlayıp, dünyaya geldiği andan itibaren yaşadığı süreçlerin tamamının çocuğun ne olacağı ve kim olduğu hakkında etkileri vardır, dolayısıyla suç davranışı tüm bu süreçlerin toplamıdır, sonucudur.

Erken çocukluk çağı kişiliğin kendine özgülüğünü göstermeye başladığı dönemdir. Bu nedenle, bu dönem çocuğunun deneyimleri karşısında aldığı tepkiler çok değerlidir. Her deneme

ile birlikte aldığı geri bildirimler çocuğa yepyeni ufuklar açacaktır ya da aldığı tepkiler nedeni ile kızgınlık/kırgınlık yaşayıp içe kapanacak, denemekten ve ifade etmekten vazgeçecek, öfkeli ya da sürekli onay ve yönlendirme bekleyen bir birey olarak hayatını sürdürebilecektir.

Erken çocukluk çağındaki enerjisi tükenmeyen çocukları karşısında yetişkinler ya çocuğu "yapma, dur, sus, yeter" gibi komutlar ile durduracak ve deneyimlemesi önünde engel olacak ya da "evet bir daha yapmalısın, ne demek istedin, harikasın, devam et, başka neler düşünüyorsun" gibi ifadeler ile çocuğa kabul edildiğini, desteklendiğini gösterecektir.

Çocukların yetişkinlere göre fiziksel olarak güçlü olmadıkları ve tam anlamıyla kendilerini ifade edemedikleri bu dönemde baskı görmesi, hakaret ve şiddete maruz kalması çocuğa içinde biriktirdiği öfkeyi zamanı geldiğinde, fırsatını bulduğunda, yetişkin bir birey olduğunda, fiziksel güce ulaştığında ve kendisini istediği şekilde ifade edebildiğinde dilediği gibi davranabileceğini düşündürecek ve suç davranışının ortaya çıkmasına temel teşkil edecektir.

Deneyimleme sürecini olması gereken destek hali ile geçiren çocuk ise kendisini ifade etmekten çekinmeyen, kişisel haklara ve sorumluluklara saygı gösteren, nerede nasıl davranacağını bilen, mutlu ve başarılı bir birey olabilmenin ilk süreçlerini yaşamış olacaktır.

Suça sürüklenen çocuklar ve suç türleri

TÜİK verilerine göre ülkemizde 2021 yılında çocukların karıştığı olay sayısı 132 bin 943 olmuştur ve çocuklarda suç davranışı yaklaşık %80 oranında, yaralama, hırsızlık, tehdit, mala zarar verme, cinsel suçlar ve uyuşturucu maddeye ilişkin suçlar olarak kendisini göstermektedir. Bunların dışında, öldürme, göçmen kaçakçılığı, sahtecilik ve pasaport kanununa muhalefet suç türleri arasında bulunmaktadır.

Suça sürüklenen çocuklar ile yapılan çalışmalarda bu çocukların bir kısmının suç davranışı nedeni ile ilk defa adli sürece girmişken büyük bir kesimin ise tekrarlayan suç davranışı nedeni ile soruşturma ya da kovuşturma süreçlerine dahil olduğu görülmektedir.

Yaş dağılımı

Suça sürüklenen çocuklar ile yapılan görüşme ve gözlemler ile, kurumlar tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre ülkemizde suç davranışı en çok 15-17 yaş arasındaki çocuklarımızda ortaya çıkmaktadır. Bu yaş dilimi esasında her bir yetişkinin öyle ya da böyle farkında olduğu ergenlik çağı sürecine denk gelmektedir.

Suça Sürüklenen Çocuklar Yaş Dağılımı	**2020 Yılı Toplam**	**2021 Yılı Toplam**	**2021 Yılı Erkek**	**2021 Yılı Kadın**
	114038	132943	110796	22147
-11 Yaş Grubu	3802	3173	2036	1137
12-14 Yaş Grubu	30135	35496	28152	7344
15-17 Yaş Grubu	79675	93628	80223	13405
(Kaynak: TÜİK, Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2020-2021)				

Suça sürüklenen çocukların yoğunlukla 15-17 yaş grubunda olması tesadüf değildir. Gelişime bağlı yaşanan fiziksel ve psikolojik değişimlere uyum sağlamak, yeniden şekillenen kişilik ile birlikte hayata devam etmek bu yaşlarda hiç de kolay olamamaktadır.

Ergenlik çağında çocukların benmerkezcilikleri, fiziksel gelişimlerindeki hıza uyum sağlayamayan beden kontrolü, yetişkin rehberliğinin yerini akranların alması, akran etkisinin her zamankinden daha yoğun şekilde hissedilmesi, duygusal durumların sık ve zıtlıklar barındırır şekilde değişmesi, yetişkinler ile olan yoğun çatışma süreçleri, toplumsal norm ve kurallara dair yeni yorumlar üretme, fiziksel güçlülük, cinsiyet rolünün yoğun olarak kendini göstermesi ile birlikte karşı cinse karşı olan ilginin artması gibi pek çok gözlem öne çıkmaktadır.

Sorun olan ergenliğin kendisinden ziyade ergenlerin kendiliğini, becerilerini, duygularını, farklılıklarını, kapasitesini ortaya koyabileceği şartlara sahip olup olmamasıdır. Ergenlik çağındaki çocukların kendilerini değerli hissedip varlıklarını gösterebilecekleri şartların varlığı ve katılımı tamamen uygun destek mekanizmaları ile gerçeklik bulabilir. Yetişkinlikten önceki son keskin viraj olan ergenlikte, sosyal yetim olmak ile olmamak arasındaki fark, kişilerin kendi ile barışık, mutlu ve başarılı bir yetişkin olmasına dair önemli bir ipucudur.

Suç Türleri	**2020 Yılı Oranlar**	**2021 Yılı Oranlar**
Yaralama	31,4	36,5
Hırsızlık	30,5	27
Uyuşturucu veya uyarıcı madde nedenli suçlar	5	5
Tehdit	4,4	4,2
Diğer	28,7	27,3
(Kaynak: TÜİK, Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2020 – 2021)		

En yoğun derecede karşılaşılan suç türleri hırsızlık, yaralama ve uyuşturucu madde kullanımına ilişkin suçlar iken tehdit, hakaret, kaçakçılık gibi suçlara daha az oranda rastlandığı görülmüştür.

Suça sürüklenen çocuklar ile yapılan görüşmelerde bazı suç türlerine ilişkin açıklamaları şu şekildedir; "ihtiyacım vardı, aldım", "kullanmak amacıyla aldım", "ailemiz kalabalık ve ihtiyaçlarımızı karşılayamıyoruz, kardeşlerim rahat etsin diye çaldım". Söz konusu suça ilişkin davranışın toplumsal kabul gördüğü çevreden gelen çocuklar ise "yapacak başka bir işim yok, hayatımı devam ettirmek için hırsızlık yapıyorum ama bırakmak istiyorum", "o an uyuşturucu madde kullandığımdan dolayı ne olduğunu hatırlamıyorum" şeklinde ifadeler ile de karşılaşılmaktadır.

Yaralama suçunda ise, bıçak ve kesici maddeler ile yaralamalar, ateşli silahlarla yaralamaya göre daha fazla oranda gelişmektedir. Çocuklar kendilerini "akran saldırılardan korumak" amacıyla ya da "saldırı-güç unsuru olarak" üzerlerinde bıçak ve benzeri türden kesici aletler taşımaktadırlar. Yaşı küçüklerin yaralama ve benzeri durumlarda yetişkinlerin suçlarını da üstlenebildikleri ve bunu uydurulan suç hikayeleri ile kanıtlamaya çalıştıklarına da rastlanmaktadır.

Uyuşturucu maddeler ile ilgili suçlarda, çocuklar "kullanma nedeninin uçucu madde bağımlılığı sonucunda yaşadığı yoksunluk belirtilerini bastırmak olduğu" ya da "içmek amaçlı gizlice aldığı, o dönemlerde esrar ve madde kullandığı veya bağımlılığı olduğu" gibi açıklamalar yapabilmektedir. Uyuşturucu madde kullanımı-bağımlılık halinin, sosyal çevre yetersizliği, uyuşturucu maddelere ulaşabilirliğin kolaylığı ve yakın çevrede uyuşturucu madde kullanımının

olması gibi sebepler ile başlayabildiği anlaşılmakta, çocuklar "uyuşturucunun etkisi altında iken kendimi rahatlamış hissediyorum", "sorunlarımdan kurtulmuş hissediyorum", "kendimi güçlü hissediyorum", "söylemek istediklerimi, yapmak istediklerimi rahatlıkla yapabiliyorum" ve "insanlardan bir şey isterken çekinmiyorum" diyerek kendilerini ifade etmektedir.

Mala zarar verme, genelde hırsızlık, yaralama ya da tehdit suçları gibi farklı suç türleri ile birlikte ortaya çıkar. Çocukların bu suç davranışı içinde okul, cami gibi kamu kurumlardan hurda olarak satılabilecek malzemeleri söktükleri, aldıkları ya da diğer suçlara ilişkin davranışlar esnasında çevreye verdikleri zararları tanımlanmaktadır.

Suça sürüklenen çocukların ailelerinin ekonomik güçlük içinde olduğu, çocukların okula devam etmedikleri ya da eğitim hayatını yarıda bıraktıkları, kısa süreler ile çalışma hayatına katıldıkları, meslek edinmeye ilişkin bir işe devam etmedikleri, çok küçük yaşlardan itibaren sigara başta olmak üzere madde kullanımının yaşandığı, aile birliğinin genellikle ya bozulduğu ya da sorumlulukların görmezden gelindiği, aile birliği var ise de çocuk ile iletişim kurmak, çocuk yetiştirmek gibi konularda bilgi ve beceri eksikliğinin yaşandığı, çocuğa rehberlik edecek, örnek olacak yetişkin profilinin bulunmadığı, sosyal çevrede suça ilişkin alt yapı ile birlikte toplumsal kabulün bulunduğu durumlar çocukların suça karışmasının zeminini oluşturmaktadır. Bunların yanında ailenin göç etmiş olması, kardeş sayısının fazlalığı, anne ve babanın eğitim seviyesinin düşük olması, aile ya da yakın çevrede suça ilişkin örnek davranış ve roller bulunması gibi diğer faktörlerin de suçun oluşmasında etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Suça sürüklenen çocukların hangi şartlar altında, neden suç işledikleri büyük oranda net olduğuna göre suçun oluşmasında etkili olan şartları ortadan kaldırmak, iyileştirmek ya da çocuğu bu tür durumlardan korumak, çocukların suç davranışına karışmasını büyük oranda engelleyecektir.

Çocuklara dair iyileşme beklenen her ne var ise orada müdahale edilmesi, düzeltilmesi, desteklenmesi gereken esasında çocuktan sorumlu anne-baba ya da sorumlu yetişkinlerdir. Anne-babanın bilinçli, tutarlı ve çocuğun ihtiyaçlarına uygun şekilde çocuğa yaklaşabilmesi doğal olarak çocuğun daha iyi bir gelişim sergilemesi anlamına gelecektir. Aile bütünlüğünün sağlıklı şekilde yürümesi halinde çocukların en kötü şartlarda dahi var olan toplumsal çevrenin yetersizliklerinden sıyrılarak kendini gerçekleştirdiği, gösterdiği bir çok iyi örnek mevcuttur.

Çocukların suç davranışından korunmasında en önemli etken ailedir; ailenin görevlerini yerine getirebiliyor olması yanında, çocukların okul çağına gelmeleri ile birlikte okula devamın sağlanması, okuldaki eğitimcilerin gösterecek oldukları ilgi ve şefkat istenilen nihai korumayı sağlayabilecek ve çocuk beklenilen, olağan yaşam akışı içinde toplumsal varlığını sürdürecektir.

Suça sürüklenen çocukları korumak

Suça sürüklenen çocuklar hakkındaki analizler göstermektedir ki; suça sürüklenen çocuklarda, birçok sorunlu alan ile birlikte, ailenin var olmaması ya da ailenin var ise de sorumluluklarını yerine getiremiyor olmasından kaynaklı suça sürüklenme davranışı ortaya çıkmaktadır. Elbette aile gereğince görevlerini yerine getiriyor olsa da çocukların suça sürüklenmesi söz

konusu olabilmektedir, çünkü aile suçtan koruyucu en önemli faktör ise de tek başına yeterli değildir. Suç, kişilik ve toplumsal çevre ile varlık kazanabilmektedir.

Ailenin var olması ve sorumluluklarını yerine getirmesi, çocukların suç davranışından korunması için en etkili araçtır. Daha önce ifade edilen sorumluluklara ek olarak ailedeki yetişkinlerin, iletişime açık, çocuğu her hali ile kabul eden, çocuk gelişim süreçlerini bilen kişiler olması çocuk ile temas kurabilmek, iletişim halini devam ettirebilmek için gereklidir.

Toplumun yetkili ve sorumlu birer üyesi olan kişi ve kurumlar, suç ve suç davranışlarına karşı duyarlı olmalı, korumacı olmalı, dikkatli olmalı, aktif rol alıyor olmalı ve örnek olmalıdır. Çocukların mutlu ve güvende olabildiği alanlar oluşturmak, onları korumak, sadece anne ve babaların değil tüm toplumun sorumluluğu olmalıdır.

Çocukların yaş ve gelişimlerine bağlı olarak eğitim hayatlarının devam ediyor olması yanında eğitim süreçlerinin çocukların ihtiyaç ve beklentilerini karşılayabilecek, fiziksel, ruhsal ve bilişsel yönlerden çocuğa hitap eder özelliklerde olması gerekmektedir. Okul binalarının beton yapılar olmanın ötesinde, estetik, güvenlik, doğallık, doğa, spor, toprak, aydınlık ve mesleki – kültürel çalışmalar için yeterlilik barındırması gerekmektedir. Öğretmenlik mesleğinin öğreticiliğinin ötesinde, rehberlik ve örnekliğin ön planda olduğu, çocuğu her anlamda kuşatan, gelişmesi için alan açan, gören, gözlemleyen gerektiğinde müdahale edebilecek nitelikleri ön plana çıkarılmalıdır. Çocukların ideallerini süsleyen bireyler öğretmenler olabilmelidir.

Suça sürüklenen çocukların toplum içinde devam eden yaşamlarının, çocuğa özgü güvenlik anlayışı, sosyal hizmetlerin desteği, katkısı ve takibi, eğitim öğretim süreçlerinin devamı, beden ve ruhsal sağlığın korunması ya da iyileştirilmesi, çocuğa temas eden tüm kişi ve süreçlerin bilinçli olması sağlanmalıdır. Ülkemizde çocuğa temas eden kurumların mevzuat ve işleyişinin, kurumların ürettiği hizmetler açısından tek tek bakıldığında yeterliliği ifade edilebilir ancak kurumlar arası iş birliği, hizmetlerin takip ve yönetimi konusunda sorunların devam ettiği de söylenebilir. Çocuklar ile teması olan kurumlarda görevli, psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı ve diğer insan kaynağının daha aktif ve iş birliği ile rol alması gerekmektedir.

Çocukların bir neden ile suça sürüklenmiş ve ceza almış olması halinde, çocuğun en kısa zamanda tekrar sosyal hayata kazandırılması amacına bağlı olarak, ceza ile geçirilecek sürecin çocuğun iyileştirilmesi, rehabilite edilmesi yanında mesleki ya da akademik eğitim süreçlerinin devamının sağlanması gerekmektedir.

Uzun süreli hapis cezası almış yetişkin ya da çocuk kişiler, toplumsal hayata adapte olmakta sorun yaşamamaları için toplumsal dönüşümün gerekliliklerini yerine getirebiliyor olmalıdır. Teknoloji kullanımı, eğitim, mesleki birikim, biyolojik ve ruhsal sağlık gibi birçok alanda gelişimin devamı sağlanabilmelidir.

Çocuk ile temas kuran güvenlik birimi çalışanları, sosyal hizmet alanında görev yapan uzmanlar ve aile fertleri sürekli olarak destek almalıdır. Desteğin temeli ve en önemli kısmı ise çocukların davranış ve tutumlarını çözümleyebilecek bilgi ve beceriye ve çocuklar ile ortak bir dile sahip olmaktır. Çocukların ihtiyaçlarını analiz edip duruma uygun çözüm yolları önerebilmek ya da oluşturmak ise yerinde ve zamanında müdahale mekanizması için önemlidir.

Suça sürüklenen çocuklar ya da tüm suç ile ilişkili durumlarda suç kavramının ortaya çıkması ile birlikte harekete geçen bir mekanizma yerine merkezi ve yerel yönetimlerin, toplum ve sivil toplum teşekkülleri ile birlikte suç ya da suça sürüklenmeye dair bir veri karşısında denetleyici, önleyici ve iyileştirici süreçler oluşturulmalıdır.

Yaşı küçük bir çocuğun sigara kullanması, eğitim hayatına devam etmesi gereken çocukların uygun olmayan şart ve süreçler içerisinde iş hayatına katılması, okula devam etmesi gereken çocukların okula hiç gitmemesi ya da devam sağlamaması, çocukların sürekli hasta olması ya da uzun bir süre boyunca hiçbir sağlık kurumuna başvurmamış olması, kendisine ya da çevresine zarar verici davranışlar sergilemesi, dar gelirli ailelerin elektrik, su ve ısınma giderlerini karşılamakta ve temel ihtiyaç maddelerine ulaşımda sorun yaşaması gibi problemler çocuk açısından ortaya çıkabilecek olumsuzlukların işaretleri olarak kabul edilmeli ve tedbir alınması gerekmektedir.

Sivil toplum ve sosyal yetimlik

Sosyal yetim olarak tanımladığımız her bir çocuğun iyilik halinin devamı aile bireylerinin ve devletin sorumluluğudur ancak aile bireylerinin desteklenmesi, kamu kurumlarının görevlerini yerine getirmesi ya da görevlerinin paylaşımı için sivil toplum teşkilatlarının sosyal hayatın her noktasında aktif rol alması gerekmektedir.

Sivil toplum kuruluşları varlıklarının amaç noktası olan iyiliğin yayılması, refahın artması, kalkınmanın paylaşılması, hak ve sorumlukların korunması gibi genel ifadelendirmelerin altında çocukların, kadınların, çalışanların, toplumun ya da ailenin desteklenmesi gibi alanlarda çalışmalar yapabilmektedirler.

Sivil toplum kaynağını, çalışma alanını ve uygulamalarını toplumun kendi içindeki döngüden sağlaması sayesinde insan kaynağının etkin kullanımı, ekonomik gücün topluma dönmesi, toplumsal sorunların iyileştirilmesine fayda sağlamaktadır. Sivil toplumun çözümlemeleri, merkezi yönetimlerin büyük bütçe ve kararlar neticesinde ele alabildiği, çözümler üretebildiği alanlarda daha hızlı, daha dinamik ve daha ekonomik olabilmektedir.

Sivil toplumun bu gücünün sosyal yetimlere dönük çalışmalara dönüşmesi gerekmektedir.

Sivil toplum kuruluşlarının, sosyal yetimliğin kaynağı olan aile biriminin desteklenmesi, güçlendirilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi adına yapacağı her katkıya toplumun fazlasıyla ihtiyacı bulunmaktadır. Ailelere psikolojik destek sunmaktan, eşler arasındaki çatışmaların çözümüne, ekonomik yoksunluk yaşayan çocukların ihtiyaçlarının karşılanmasından, kamu çalışma ve yatırımlarının gereği gibi kullanılmasına kadar pek çok konuda öncü ve denetleyici olmak sivil toplum kuruluşlarının üstelenebileceği rollerdendir.

Sosyal yetimlik durumunda olan ya da olmayan tüm çocukların varlıklarını değerli ve güçlü bilip, kendilerini ifade etmeleri için sanat, bilim, felsefe, inanç, kültür, müzik gibi alanlarda yetişmeleri gelişmeleri için sokağa inmek ve sokaklarda varlık göstermek toplumsal hayata dinamizm katacaktır.

Sosyal yetimliğin en önemli sonuçlarından olan suça sürüklenen çocuklar için kamusal gücünde desteği ile şehirlerin içinde “yaşam köyleri“ oluşturularak çocuğun her bir ihtiyacının

(akademik eğitimden, sağlığına, mesleki gelişiminden sanat yatkınlığına, spor türlerinden, tarımsal üretime her alanda) bu merkezlerde karşılanarak kısa, orta ve uzun vadede çıktılarının belli olduğu süreçler tanımlamak ve çocukları adım adım izleyip gelişimlerine katkı sunmak gerekmektedir.

Sosyal yetimlik kapsamındaki çocukların çok büyük bir oranını oluşturan parçalanmış ya da hiç bir şekilde aile bağının kurulmadığı kimselerin çocuklarının ve çocuk sahibi yetişkin bireylerin var olan özel durumlarına dair bilinçlendirilmesi, çocuğun tarafların arasındaki güç mücadelesine konu edilmemesi, çocuğun tüm hayatına aksedecek travmatik olayların yaşanmasının önüne geçilmesi gibi koruyucu süreçlerin çocuklar adına dile getirilmesi, bilinç oluşturulması gerekmektedir.

Sosyal yetimlik sivil toplumun çalışmalar yapabileceği, üretken olabileceği, kamuya katkı ve katılım sağlayabileceği ve de ihtiyacın fazlasıyla yoğun olduğu bir alan olduğu açıktır.

Sosyal yetimler için sahada bulunan sivil toplum kuruluşları çocukların tüm sorunlu ve ihtiyaç duyduğu alanlarda çalacakları kapı olabilmelidir.

KAYNAKÇA

TÜİK verileri için : www.tuik.gov.tr

Türk Ceza Mevzuatı ilgili hükümleri ve 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu

ENGLISH VERSION / İNGİLİZCE VERSİYON

DOI: 10.26650/PB/SS48.2023.003.003

The Most Prevalent Form of Orphanhood: Social Orphans and Juvenile Delinquency

Oğuzhan EYİLİK[1]

The concept of social orphanhood

While the concept of an *orphan*, which means being alone, is expressed as a child whose father has died in Islamic literature, in today's legal system and social life, it refers to a child without a mother or father. Many verses in the Qur'an include the guidelines of Islam regarding the protection of values and rights given to orphans.

When we read the protective and conscientious rulings in Islam regarding caring for orphan children, we should think beyond the meanings that first come to mind. There are protective and caring parents for children whose duty is to protect the child's life, rights and future. When the child becomes an orphan, this responsibility is transferred from the parent to the relatives of the orphan and the society.

The concept of orphanhood encompasses not only children without parents but also those who are not receiving adequate care and protection from their caregivers. The responsibilities and competencies associated with caring for children in need, such as providing education, facilitating job opportunities, fostering a healthy environment for play and recreation, exhibiting love and compassion, protecting and safeguarding during times of war and terrorism, addressing the challenges arising from migration, and guarding against organized crime, also fall within the purview of caregivers. As such, children can be considered social orphans when their caregivers cannot realise these responsibilities.

Social orphanhood is a situation that most of us know, observe and perhaps experience at a particular time in our lives. The answer to the question "Is it that common?" is "yes" within the framework of our definition.

Children of divorced families, children of families who have migrated/had to relocate, children living in conflict or war, children of expatriate families, refugee children, children driven into crime, children with substance abuse, children with disabilities and more, as well as the children referred to by all these denominations, falls under social orphanhood.

Submitted/Başvuru: 08.11.2022 **Accepted/Kabul:** 30.12.2022

[1] **Corresponding author/Sorumlu yazar:** Oğuzhan EYİLİK (Psychological Counsellor), The Ministry of Justice, İstanbul, Turkiye. E-mail: oguzhaneyilik@hotmail.com

In the current reality that knowledge, facts, definitions, expressions, needs, rules, and answers to inquiries and questions have to change and be renewed, concepts about children need to be re-evaluated, defined, or at least expressed. In this sense, it is no longer sufficient for the parents to be with the children; the parents must do what is necessary for their children to be ready for the world in which they will become adults.

Although parents are responsible for providing suitable environments and conditions for their children, it is also their primary duty to protect their children from anything that is not suitable for them and that they do not have to know, learn, do, see, hear or feel as a requirement of their current development. If all these responsibilities are not achieved, there is no significant difference between the actual presence or absence of the parents when viewed from the child's world.

On the one hand, we live in the age of *adults dedicated to their children*. Everything is for children, with parents living for their children, rushing from one unique course to another, with children that do not touch hot water nor cold water and have no negative experience. In these programs, every goal is to be reached with prayers, wishes and economic investments. It is strange how in all these efforts, the children are the object even though they seem like the subjects. While children should be living their childhood, they succumb to the goals of the adults.

On the other hand, there is a process and situation in which some children cannot even reach basic necessities. These children lack the nourishment, love, protection, care, supervision and guidance they need to live. These children need to be noticed, acknowledged and accepted.

Socially orphaned children are at the centre of these two problematic situations. As a result of all this confusion that does not allow the child to experience childhood, the state of irresponsibility that does not take care of the child, whether it exists or not, also means Social Orphan for the child.

The most reliable and straightforward healing element for social orphans is to support their parents in terms of knowledge, skills and responsibility and provide all kinds of economic, psychological and social support and assistance for underprivileged families.

Our world has many human-made problems, from pandemics to wars and migration to famine. Children are the first to face the wrath of these experiences. While children can be as children as much as adults allow them, it is clear that everything is getting worse for children with all the aforementioned challenging problems. While all these are happening, the rights of children, and responsibilities towards them, should be the duty of family members, state authority and all other institutions and individuals who aim to do good.

The meaning of child includes individuals between the ages of 0 and 18, and according to the data for 2021, children constitute 26.9% of our population. While some children are in the position of being dragged into crime or the victim of crime, a significant number of children's parents are divorced. While there are problems with children's participation in education, there are serious concerns about school completion rates, especially in secondary education.

Children who should be evaluated as social orphans include those dragged into crime, subject to custody cases, taken under care and protection, unable to continue their education and social life, and refugees harmed by war and terrorist attacks.

Numbers and Problems	
Child Statistics for 2021	
Total number of children in Türkiye	22.738.300
The ratio of the number of children to the total population in Türkiye	%26.9
Number of children in institutional care	13.302
Schooling rate in primary schools	% 93.2
Schooling rate in secondary schools	% 88.9
Schooling rate in secondary schools	% 87.9
Labour force participation rate of the 15-17 age group	% 16.4
Number of children who lost their father	272.361
Number of children who lost their mother	82.968
Number of children who lost their parents	4.451
Number of divorces	174.085
Number of children subject to custody	165.937
The rate of children whose custody is left to the mother	% 76.1
The rate of children whose custody is left to the father	% 23.9
Number of incidents involving children brought to or coming to the security unit	499.319
Number of children dragged into crime	132.943
Number of Child Victims	207.999
(Source: Data published by the Turkish Statistical Institute on 20.04.2022 and 02.08.2022)	

Parents and official institutions primarily protect children and provide them with a safe life, their needs, and suitable conditions to grow and adapt to society. However, life continues in uncertainties for children under conditions where family unity is broken, and public institutions do not fulfil or execute their responsibilities.

What children will accomplish, and most importantly, who they will become during adulthood, will result from their childhood experiences. From self-confidence to professional competencies, personality development and formation to communication skills, and social harmony to be healthy, start in childhood.

It is difficult for a child who has not participated in an academic life appropriate for her/his age and development to take positive responsibilities regarding social productivity during adulthood. It will not be easy for children who have not been able to live in an environment of family unity and trust to develop an attitude about how they will treat their children or spouses in adulthood.

Of course, the future of children, who are faced with victimisation or crime in their childhood or live in an environment where crimes occur, will be different from their peers.

Considering the definitions of children and adults and the reflection of events on people, children can understand the situations they are exposed to, such as migration, terrorism, war or lack of access to necessities and choose a new life path suitable to eliminate these negativities,

ensure that their age and development are respected. It will only be possible with adequate guidance and supervision if adults create appropriate conditions.

Social life for social orphans

Children who have to grow up without the support of their families and the necessary education processes to gain their individuality, express themselves, develop and demonstrate their skills, be together with their peers on the appropriate conditions and ground, and establish relationships with role models, make it difficult to adapt and participate in social life. Beyond the appropriate behaviour patterns expected from their peers, children who find a response to the concept of Social Orphan will have higher rates of maladaptive, depressive, fragile, introverted, variable, and inconsistent attitudes and behaviours.

Social life may want to eliminate the compelling elements to a large extent, either by ignoring them or by punishing them. While constructing appropriate conditions and guiding children to show their presence in social life is possible with the contribution of family or public institutions, social orphans' acceptance and participation in social life can be more difficult because they struggle with family deprivation or stay away from the positive effects of public authority.

For example, reintegrating a child driven to crime into society depends on healing many problems. The impact of the support and contribution of society in reintegrating children who are driven into crime is valuable. Ignoring, displaying an accusatory attitude, making references only to punish, not improving the processes that lead to the emergence of crime, and/or not taking steps to protect the child may cause them to continue their life with choices that are harmful to themselves and the society in which they live, on the contrary to ensuring their participation in social life.

It is impossible for children, who have to change their place of residence due to the problems in the world of adults, to design a life based on new achievements by thinking and reasoning like adults. These children, who are exposed to migration processes, are thought to adapt more easily and quickly due to their childhood. In this sense, it is said that "children's wounds heal quickly", which is true, but when observed closely, it can be seen that every healed wound leaves traces on the child's body. We may encounter flashbacks such as introversion, failure, eating and drinking disorders, sleep problems, aggression, nail-biting, bedwetting or stuttering in children whose life culture, needs, expectations, habits, safety, peers and the adult world they communicate with have entirely changed due to migration. In addition to all these facts, it should be highlighted that the new living conditions brought by the new life contain many dangers regarding child neglect or abuse.

Juvenile delinquency from the consequences of social orphan

The definition of juvenile delinquency is defined in Child Protection Law No. 5395. A juvenile forced into crime is a juvenile against whom legal action is taken for allegedly committing an act defined as a crime by law.

The correctional system in our country has a gradual structure for children. Since children under 12 do not have criminal responsibility, no criminal investigation can be carried out against them. Still, corrective measures recommended by the law can be applied to them.

Between the ages of 12 and 15, a decision is made according to the awareness of the consequences of the criminal behaviour committed by children. Children deemed unaware of the meaning and consequences of their criminal behaviour cannot be punished because they do not have criminal responsibility. Nevertheless, corrective measures recommended by the law are applied. If it is decided that a child between the ages of 12 and 15 is aware of the meaning and consequences of criminal behaviour, shorter-period punishment decisions are made depending on the nature of the crime, unlike adults. For children between the ages of 12 and 15, a social investigation report (a report prepared as a result of interviews and examinations to be conducted by a psychologist, pedagogue or social worker about the child and his/her immediate environment in line with the decision of the juvenile court) must be obtained.

For children between the ages of 15 and 18, sentences are reduced at specific rates according to the nature of the crime. For children between 15 and 18, a social examination report can be prepared upon the relevant court's request. The legal support officer (pedagogue, psychologist, social worker) who prepares the social examination report to execute the court's request contributes to the better recognition of the child by the court, awareness of the child's needs for more accurate decisions, and can suggest supportive injunctions about the child.

The legislation regulating the penal system for children aims to reintegrate them into society, prevent repetitive criminal behaviours, and continue their education after age and development. In addition, when necessary, it refers to and assigns responsibilities to all stakeholder institutions, from social services, national education, and health and security units, which aim to strengthen and inform the family along with care and protection decisions.

The data obtained about children driven into a crime show that these children are primarily involved in criminal behaviour during adolescence. They are the children of families with economic difficulties. They either do not attend a school or have terminated their education, are commonly associated with substance use (especially cigarettes) at an early age, are in a broken family or have families that cannot fulfil their responsibilities, or are inadequate about their child-rearing attitudes and behaviours. The focus of all the evaluations on who the delinquent children are is only the family. It is much easier for children to be protected from criminal behaviour when parents, sibling(s) and all other family members act responsibly within the family unity.

In an environment where parents show the necessary love and affection for their children, where they have the care and supervision they need, can play games with their peers, can exhibit their skills, can express their wishes and curiosity, are not subjected to peer comparison, efforts are made for their happiness, the advice comes to life in attitudes and behaviours, where parents love each other as spouses and make them feel this, children will not need to express themselves and exist with criminal behaviour.

A child dragged into crime is the expression of a consequence in every way. It manifests many problems that do not go well as a social issue. It is the compensation for the inadequacy of families, social life, public institutions and organisations. A child dragged into crime is not the problem itself. The problem is the circumstances that led to their involvement in the crime.

Children dragged into crime need support to once again lead a life like their peers. Child protection law and all other relevant legislation include measures to ensure that children forced into crime swiftly return to their everyday social life, education processes, health and family.

Juvenile courts aim to provide the child with the support they need with protective and supportive injunctions regarding children forced into crime.

Counselling measures aim to guide children in their education and development. At the same time, with the same precautionary decision, the aim is to support and inform the adults responsible for children about raising children.

During counselling, assistance is provided on issues such as children getting to know themselves, making consistent and appropriate decisions in terms of education and career planning, focusing on solving questions and problems related to their development, devising positive communication processes with their peers and other social circles, and improving the adverse effects of behaviours that lead to investigation or prosecution.

In the counselling process of adults responsible for children, information about skills and protection methods, legal processes and other related services are carried out to improve the communication processes between the child and the responsible adult(s), to create a place in the adult world for the child's age and developmental needs, and to protect them against social media, computer games and other negativities they may encounter in real life.

Education measures aim to ensure that the relevant institutions assist in the participation and continuity of children in the education processes at their age level, as well as to take the necessary decisions for the sake of the child's benefit, to continue the education and professional methods together in a business line where they will gain professional skills following their age.

Supervision measures aim to place the caregivers in private or state institutions that provide care for the child or in a foster family if they are insufficient in the care of the child or cannot maintain this responsibility in any way. For children victims of neglect and abuse, a supervision measure can be decided so that the child can receive all kinds of support appropriate for their well-being, follow-up and development.

Sanctuary measures are applied to people with children, pregnant women and their children who do not have an adequate place to live.

Health measures are corrective treatment decisions that can be applied regarding substance addiction in children, as well as protection and improvement against psychological or physiological disorders.

Early childhood and crime

According to resources, the term early childhood is generally used to describe children between 3 and 6. Children in this age range experience the transition period between the addiction of infancy and the freedom of the school-age child. It is the age when they first reflect on being themselves and taking a role in life according to themselves. The process that starts with the toilet routine and being able to feed on one's own is the process in which the child experiences physical freedom with the actions of standing, walking and running. As a result of forming the first words and sentences, independence is experienced as a social being that can express themselves.

Many behaviours and attitudes take place in the ordinary course of life in this process, including the child's ability to go from one end of the street to the other, stay out of sight without the need for adult supervision, approach new people, communicate with peers or younger people, express her/his preferences and make requests in social life without family elders, and behave differently than adults who are responsible for her/him. In addition, when this process is carefully examined, it is a period of self-creation, manifestation, innovation, differentiation and conflict, like adolescence.

Since children in early childhood cannot be considered guilty for their behaviours, why this title? This title exists because it is possible to associate the processes that make up whatever adults contribute to life with the experiences of the person's childhood years.

Researchers working on crime and delinquency have explained crime and delinquency with hereditary, environmental or psychological factors. Starting from who the child's parents are from the moment they are born, all of the processes that the child goes through affect what the child will become and who they are; hence, criminal behaviour is the sum of all these processes, the result.

Early childhood is the period when personality begins to show its individuality. For this reason, the child's reactions in the face of their experiences are unique. The feedback they receive with each endeavour will open new horizons for the child, or they will experience anger/resentment due to the reactions they receive and turn inward, give up trying and expressing, and continue their life angrily or constantly seeking approval.

In the face of children whose energy is not depleted in early childhood, adults will stop the child with commands such as "don't do it, stop, shut up, enough" and prevent them from experiencing. Expressions such as "yes, you should do it again, what did you mean, you're great, go on, what else do you think" will show the child that they are accepted and supported.

When children are not physically strong compared to adults and cannot express themselves fully, being exposed to pressure, insults and violence during their childhood will, in turn, lead to the emergence of criminal behaviour when they find the opportunity, become an adult, reach physical strength and express themselves as they wish.

On the other hand, children who go through the experience process with the necessary support will have experienced the first stages of being a happy and prosperous individual

who does not hesitate to express themselves, respects personal rights and responsibilities, and knows where and how to behave.

Children forced into crime and types of crimes

According to TURKSTAT (Turkish Statistical Institute) data, the number of incidents involving children in our country in 2021 was 132 thousand 943. Criminal behaviour in children showed itself as injury, theft, threat, damage to property, sexual crimes and drug-related crimes with a rate of approximately 80%. Apart from these, murder, smuggling of immigrants, forgery and violation of passport law are among the types of crimes.

In studies conducted with juvenile offenders, it is seen that some of these children have entered the judicial process for the first time due to criminal behaviour. At the same time, many of them are included in the investigation or prosecution processes due to repetitive criminal behaviour.

Age distribution

According to the interviews and observations conducted with children forced into crime and the research results guided by the institutions, the most criminal behaviour in our country occurs in our children between the ages of 15 and 17. This age range coincides with adolescence, which every adult is aware of in one way or another.

Children Forced into Crime Age Range	Total for 2020	Total for 2021	Year 2021 Male	Year 2021 Female
	114038	132943	110796	22147
-11 Age Group	3802	3173	2036	1137
12-14 Age Group	30135	35496	28152	7344
15-17 Age Group	79675	93628	80223	13405
(Source: TURKSTAT, Statistics of Children Coming or Brought to the Security Unit, 2020-2021)				

It is no coincidence that the children driven to crime are mainly in the 15-17 age group. It is not easy at this age to adapt to the physical and psychological changes experienced due to development and to continue life with a reshaped personality.

In adolescence, many observations are introduced, including child egocentricity, physical development, incompatible physical control, adult guidance, more intense peer-to-peer experiences than ever before, intense emotional states that often and often contradict, intense conflict with adults, new interpretations of social norms and rules, physical strength, intense sexual orientation, and increased interest in the opposite sex.

The problem is whether adolescents have the conditions in which they can express themselves, their skills, emotions, differences and capacities, rather than adolescence itself. The existence and participation of adolescents in conditions where they can feel valued and show their presence can be realised with appropriate support mechanisms. In adolescence, the last sharp bend before adulthood, the difference between being a social orphan and not being a social orphan is an essential clue for people to be happy and prosperous adults who are at peace with themselves.

Crime Types

Crime Types	Rates for 2020	Rates for 2021
Injury	31,4	36,5
Stealing	30,5	27
Offences caused by drugs or stimulants	5	5
Threat	4,4	4,2
Others	28,7	27,3
(Source: TURKSTAT, Statistics of Children Coming or Brought to the Security Unit, 2020-2021)		

While the most common types of crimes are theft, injury and offences related to drug use, it has been observed that crimes such as threats, insults and smuggling are less common.

During the interviews with the delinquent children, their explanations regarding some types of crime are as follows: “I needed it, I took it”, “I took it to use it”, “our family is large, and we cannot meet our needs, I stole so that my siblings would be comfortable”. Children who come from an environment where the behaviour related to the crime in question is socially accepted are also encountered with statements such as “I have nothing else to do, I steal to survive, but I want to quit”, “I don’t remember what happened because I was using drugs at that time”.

In injury offences, wounds inflicted with knives and sharp objects are more common than injuries inflicted with firearms. Children carry knives and similar sharp objects on themselves to “protect themselves from peer attacks” or “as an attack-power element”. It is also observed that minors can take responsibility for adult crimes in cases of injury and similar situations and try to prove this with fabricated crime stories.

In offences related to drugs, children may give excuses such as “the reason for using was to suppress the withdrawal symptoms they experienced as a result of volatile substance addiction” or “they took it secretly to smoke, they used cannabis and drugs at that time, or they were addicted to them”. It is understood that drug use-addiction can start due to reasons such as lack of social environment, ease of access to drugs and drug use in the immediate environment, and children express themselves by saying, “I feel relaxed while under the influence of drugs”, “I feel free from my problems”, “I feel strong”, “I can easily do what I want to say and do” and “I do not hesitate when asking people for something”.

Property damage often occurs in combination with different offences, such as theft, injury or threats. This criminal behaviour defined that children damage the environment by removing and taking materials that can be sold as scrap from public institutions such as schools and mosques or during other criminal behaviours.

The families of children dragged into crime are in economic difficulties; children do not attend school or quit their education life midway, work for short periods, do not continue in a job related to acquiring a profession, substance abuse, mainly smoking, starts at a very young age, Situations, where family unity is generally either broken or responsibilities, are ignored, there is a lack of knowledge and skills in communicating with the child and raising children, where there is no adult profile to guide and set an example for the child, and where there is

social acceptance in the social environment together with the infrastructure related to crime constitute the grounds for children's involvement in a crime. In addition, we can say that other factors such as migration, a high number of siblings, low education level of parents, and the presence of criminal behaviours in the family or close environment are also effective in the occurrence of crime.

Since it is evident why and under what conditions children are forced to commit crimes, eliminating or improving the conditions that are effective in the occurrence of the crime or protecting the child from such situations will prevent children from engaging in criminal behaviour to a great extent.

Whatever improvement is expected for children, the parents or adults responsible for the child must intervene, correct and support. The parents' conscious, consistent and appropriate approach to the child's needs will naturally lead to better child development. There are many positive examples in which children, in the case of healthy family cohesion, can perform and develop themselves, even under the worst conditions, by overcoming the inadequacies of the existing social environment.

The most crucial factor in protecting children from criminal behaviour is the family; in addition to the family's ability to fulfil its duties, ensuring school attendance when children reach school age, the interest and compassion shown by the teachers at school will provide the desired ultimate protection. The child will continue its social existence in the expected, normal life flow.

Protecting children forced into crime

Analyses of children involved in crime show that, along with many problematic areas, they are usually dragged into crime because the family does not exist or, if the family exists, it is unable to exercise its responsibilities. Of course, children may be dragged into crime even if the family fulfils its duties. Although the family is the most important protective factor against crime, it is not enough alone. Crime can be acquired with personality and social environment. The existence of the family and the fulfilment of their responsibilities is the most effective tool for protecting children from criminal behaviour. In addition to the previously mentioned responsibilities, the adults in the family must be open to communication, accept the child in all its aspects, and be aware of the child's developmental processes to maintain contact and communication with the child.

Persons and institutions who are authorised and responsible members of society should be responsive to crime and criminal behaviour, be protective and careful, take an active role and set an example. Establishing areas where children can be happy, safe, and protected should be the responsibility of parents and society.

In addition to the fact that children's academic life continues depending on their age and development, educational processes should be able to meet the needs and expectations of children and appeal to their physical, mental and cognitive aspects. School buildings should go beyond concrete structures; they should have aesthetics, security, naturalness, nature,

sports, soil, brightness and sufficient space for professional and cultural activities. Beyond the teaching aspect of the teaching profession, guidance and exemplary qualities that encompass the child in every sense, open space for development, seeing, observing and intervening when necessary should be brought to the forefront. Teachers should be the individuals who embellish the ideals of children.

It is necessary to ensure that the ongoing lives of children pushed to crime in the community, a child-specific security approach, the support, contribution and follow-up of social services, the continuation of education and training processes, the protection or improvement of physical and mental health, and the awareness of all persons and procedures in contact with the child should be ensured. It can be stated that the legislation and functioning of the institutions in contact with children in our country are adequate in terms of the services provided by individual institutions. However, it can also be said that problems persist in terms of inter-institutional cooperation, follow-up and management of services. Psychologists, psychological counsellors, social workers and other human resources working in institutions with children should take a more active and cooperative role.

If children are forced into crime for a reason and punished, depending on the aim of reintegrating the child into social life as soon as possible, it is necessary to ensure the continuation of vocational or academic education processes as well as the rehabilitation and treatment of the child during the period of punishment.

Adults or children sentenced to long-term imprisonment should be able to fulfil the requirements of social transformation so that they do not have problems adapting to social life. Continued development in many areas, such as technology use, education, professional knowledge, and physical and mental health, should be ensured.

The employees of the police unit, social service specialists and family members who come into contact with the child should receive continuous support. The fundamental and most important part of support is to have the knowledge and skills to analyse children's behaviour and attitudes and to have a shared language with children. Analysing the child's needs and suggesting or developing solutions appropriate to the situation is important for appropriate and timely intervention.

Instead of a system that takes action with the emergence of the concept of crime in the case of children forced into crime or in all crime-related cases, supervisory, preventive and remedial processes should be established in the face of data on crime or being dragged into crime together with central and local administrations, society and non-governmental organisations.

Problems such as a young child smoking cigarettes; children who abandon their education to enter the labour market at an early age; children who should continue their education partially attending school or not attending school at all; children being sick all the time or not applying to any health institution for a long time; children exhibiting behaviours that are harmful to themselves or their environment; low-income families having problems in covering their electricity, water and heating expenses and accessing basic necessities should be accepted as signs of the problems that may arise and in which preventive measures should be taken.

Civil society and social orphan

While the well-being of each child, which we define as a social orphan, is the responsibility of family members and the state, non-governmental organisations should take an active role in every aspect of social life in order to support family members, and public institutions to accomplish their duties or to share their duties.

Civil society organisations can work in areas such as supporting children, women, employees, society or family under general statements such as spreading goodness, increasing welfare, sharing development, and protecting rights and responsibilities, which are the objectives of their presence.

Civil society provides its resources, workspace and practices from the cycle within the society itself, thus ensuring the effective use of human resources, the return of economic power to the society and the improvement of social problems. The analyses of civil society can be faster, more dynamic and more economical in areas where central governments can address and produce solutions due to large budgets and decisions.

This power of civil society should be transformed into activities for social orphans.

Society needs every contribution of non-governmental organisations to support, strengthen and sustain the family unit, which is the source of social orphans. One of the roles that non-governmental organisations can undertake is to be pioneers and supervisors in many areas, such as providing psychological support to families, resolving conflicts between spouses, meeting the needs of economically deprived children, and ensuring that public funds and investments are adequately used.

For all children, whether social orphans or not, recognising their existence as valuable and powerful and expressing themselves in art, science, philosophy, faith, culture and music will add momentum to social life.

For children who are forced into crime, which is one of the most critical outcomes of social orphan, it is necessary to create “life villages” in the cities with the support of public power and to define processes in which the short, medium and long term outputs are clear by meeting each need of the child (from academic education, health, professional development, artistic predisposition, sports types, agricultural production in every field) in these centres and contribute to the development of children by following them step by step.

It is necessary to raise awareness on behalf of children about the specific situation of children who have been separated or have no family ties at all, which constitute a substantial proportion of children within the scope of social orphan, about protective processes such as preventing the child from being subjected to the power struggle between the parties, preventing the child from experiencing traumatic events that will affect the child’s entire life.

It is clear that social orphan is an area where civil society can work, be productive, contribute to and participate in the public sector and where the need is very intense.

Non-governmental organisations in the field of social orphans should be the door that children will knock on in all problematic and needy areas.

BIBLIOGRAPHY

For TURKSTAT data : www.tuik.gov.tr

Relevant provisions of Turkish Criminal Legislation and Child Protection Law No. 5395